

Наративната медицина е сравнително нов клон в медицинската наука. Какво представлява тя, на какво ни учи и още подробности по темата разказа социологът проф. Божидар Ивков.

- Проф. Ивков, какво представлява наративната медицина? Знаем, че наратив е разказ. Чий разказ е най-важен в наративната медицина?

- Най-просто казано, наративната медицина е разказ на пациента за болестта му на неговия собствен език. Като дисциплина се ражда в началото на 21-ви век в Колумбийския университет в САЩ. Наративната медицина се ражда като своеобразен протест срещу традиционната медицина, която е практикувана по изключително брутален, редуциционистичен и фрагментарен начин, която пренебрегва индивидуалните особености на живота на пациента. Тъкмо социалната несправедливост в глобалната медицинска грижа, в големите системи на здравеопазване; огромните здравни неравенства и дискриминационните политики и практики извеждат на преден план нуждата от наративна медицина.

- Знаем, че и досега в България в медицинската практика пациентът е просто обект, който няма думата.

- Точно така е у нас. Само че всеки болен иска неговата история да получи съответното внимание от медицинците. Той иска да бъде чул и разбран. Още Хипократ е казал, че е по-добре да се познава какъв е болният, отколкото от какво е болен. Другият вариант на тази мисъл на Хипократ е: „по-добре да знаеш какъв човек има болест, отколкото каква болест има човекът.“

Всеки пациент с хронична болест носи в себе си различна история, която слага отпечатък на болестта му и иска да бъде разказана,

чува и разбрана. По дефиниция наративната медицина се практикува с помощта на наративни умения, които помагат да се разпознае, интерпретира и преживее историята на болестта на някой друг. Това е медицинска практика, която знае какво да прави с историята на пациента, както казва проф. Рита Шарон – създателка на наративната медицина. Тя е лекар, но освен медицинско образование тя е учила и завършила литературознание. Това ѝ дава възможност да въведе хуманитаристиката в медицината.

В България обаче не намерих нито един лекар, който да е чувал за наративна медицина, макар че някои от тях интуитивно я практикуват.

- Къде по света се учи и прилага наративна медицина? Влиза ли в образованието на лекарите?

- Прилага се и се учи на много места по света, особено в големите страни с развита медицина – САЩ, Великобритания, Швеция и др. Наративната медицина е

ЧАСТ ОТ ОБРАЗОВАНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ПО МЕДИЦИНА

и на нея се отдава голямо значение. В нея има три основни принципа – внимание, представяне и изграждане на взаимоотношения. Вниманието се развива чрез внимателно четене, което развива и внимателното слушане на лекаря. След това се прави рефлексивно писане, чиято цел е по-добро представяне на историята на пациента. На тази база се изграждат взаимоотношенията лекар – пациент. Представянето на историята започва от самия пациент. А лекарят

Проф. Божидар Ивков, д.с.н.:

Лекарите не знаят и не искат да РАЗГОВАРЯТ С БОЛНИТЕ

Животът и здравето от изначални ценности са превърнати в стока

трябва да провери дали правилно го е разбрал и това внася баланс между историята на пациента и интерпретацията ѝ от лекаря, като се създава ново качество – споделяната история на болния. На това ще е посветен моя доклад на конференцията в БАН по философия на медицината.

- Какви са предимствата на наративната медицина? Какви са ползите от нея?

- Със сигурност тя подобрява диагностиката, лечението и неговата ефективност. Всеки лекар знае, макар че често го пренебрегва, че историята на болестта е много повече от това, което се съдържа в досието на пациента. Пациентът в болницата е само въведение в историята. Понататък има и разгръщане на историята – как се живее с болестта в ежедневието.

Чрез наративната медицина лекарят се научава да слуша много внимателно оплакванията на пациента. „Когато слушате внимателно пациента си, той ви разказва диагнозата си“ е казал създателят на американската клинична медицина Уилям Ослър. Друга

негова изключително важна мисъл е: „Когато лекарят се отдалечи от историята на пациента, той вече не е лекар“.

Наративната медицина чрез прилаганите от нея техники позволява лекарят да си даде ясна сметка какви са неговите възможности, да започне

ДА ВИЖДА ОТВЪД ТЕСНИЯ БИОМЕДИЦИНСКИ МОДЕЛ,

който е набит като чембер в мозъка му; да започне да се отдалечава от тази фрагментарност в подхода си. Фрагментарност е да дойде при него пациент с болка в лакътя и лекарят да гледа само лакътя, като забравя, че пред него има човек и цял организъм. Наративна медицина звучи доста екзотично за лекарите и със сигурност 50% от тях изобщо не биха прочели за нея.

- Признайте, че при сегашната система на здравеопазване лекарите нямат време да разговарят с пациента. Повечето минути от прегледа минават в попълване на медицинска документация.

- Това е оправдание, защитна митология. Те

всъщност не умеят да разговарят с пациентите. Накоро четох интервю на мой колега и приятел от Полша, професор по комуникация, който разказва за проведен интересен експеримент. На участващите в експеримента медици е удължено времето за преглед и им е дадена възможност да разпитат по-подробно всеки от болните. След като им са предоставени повече от 20 минути на пациент, голямата част от лекарите след седмата-осмата минута вече не знаели какво да говорят.

В наративната медицина е много важно да се изгради връзката между лекар и пациент в процеса на общуването. Защото тези взаимоотношения се градят на базата на доверие. Без това доверие между лекар и пациент никога на никого няма да помогне.

- Вие сте прекрасно запознат с проблемите и болките на пациентите с кисти на Тарлов, за които написахте две монографии. Как конкретно на тези пациенти вреди това, че лекарите не слушат какво им казват?

- На практика, като не слушат оплакванията на

тарловите пациенти, те отказват да приемат, че съществуват симптоматични периневрални кисти на Тарлов, които болят. Това означава, че лекарите отказват да ги лекуват. Същевременно им поставят други диагнози и предлагат съответни терапии, с които на практика вредят на пациентите. В крайна сметка пациентът накрая може да загуби тотално здравето си и да седне в инвалидна количка. В моята книга „Конфликт на интереса в медицината и здравеопазването“ съм дал пример с пациентка с кисти на Тарлов, която е

ПРЕТЪРПЯЛА НЕУЖНИ 4 КОРЕМНИ И 5 ГРЪБНАЧНИ ОПЕРАЦИИ

Тези дни прехвърлих доста информация за тарловите кисти на полски, руски и английски и установих, че никъде по света не отричат, че при около 15% от хората с тарлови кисти има симптоматика, тоест изпитват силна болка. Ако има дебат, то той е за това кой от терапевтичните методи би бил най-успешен при даден пациент. Но в България изобщо не се признава, че има такова заболяване и не се изучава. Невролозите, неврохирурзите и специалистите по образна диагностика у нас са категорични, че няма симптоматични периневрални кисти на Тарлов, и че ако болният изпитва болка, те изключват причината да е в тарловите кисти. И с отказа да признаят кистите, те започват да вредят много сериозно на здравето на болните.

- Доколкото знам, тарловите кисти не се отчитат и в образните изследвания.

- Това се случва много често. Смятат, че тези кисти са периферна находка без значение. А всъщност големият проблем на тези пациенти са тъкмо тарловите кисти.

Не може в едно тотално пазарно ориентирано здравеопазване да има друго отношение. Бях потресен, когато чух, че преподавател в Медицинския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ е казал на студентите: „Колегите, всеки излекуван пациент е един източник на доход по-малко. Така че правете всичко възможно да ги мотаате, за да печелите от пациентите“. Това е философията поне на половината от днешните лекари.

Животът и здравето са изначални човешки ценности сами по себе си. А те са превърнати от съвременната медицина в стока. Това обяснява всичко.

Мара КАЛЧЕВА

Визитка

Проф. Божидар Ивков е доктор на социологическите науки. Работи в областта на социология на инвалидността, социология на медицината и нейните поддисциплини - на хроничната болест, на диагнозата, на болката, социология на труда и социалната политика. На 26 и 27 март 2024 г. в БАН ще се проведе конференция с международно участие, посветена на философия на медицината. Проф. Ивков ще бъде един от лекторите с тема върху наративната медицина. По този повод разговаряме със социолога за нуждата от наративна медицина в клиничната практика.

